

Parada 5+

pedagoško gradivo

avtorica Barbara Kelbl

kazalo

o filmu.....	3
filmografski podatki.....	3
vsebina	4
Jacques Tati in njegov humor	6
zanimivosti.....	7
izhodišča za pogovor o filmu	8
pred ogledom	8
po ogledu	8
literatura	8

Kolofon | Kinobalon na Kino Otoku – Parada • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Idejna zasnova: Petra Slatinšek, Barbara Kelbl • Avtorica: Barbara Kelbl • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2011 • Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

o filmu

filmografski podatki

slovenski naslov **Parada**

izvirni naslov **Parade**

država produkcije Francija/Švedska

leto produkcije 1974

tehnični podatki 35 mm, barvni, 85 minut

jezik v francoščini in švedščini s slovenskimi podnapisi (malo dialogov)

režija in scenarij Jacques Tati

direktorja fotografije Gunnar Fischer, Jean Badal

kamera René Chabal, Jen Fischer, Bengt Nordwall

zvok Jean Nény

montaža Sophie Tatischeff, Per Carlesson, Siv Lundgren, Jonny Mair, Aline Asséo

glasba Charles Dumont

igrajo Jacques Tati in cirkuški umetniki: Karl Kossmayer, Les Williams, Les Vétérans, Les Sipolo, Les Argentinos, Pierre Brama, Michèle Brado, Pia Colombo, Norman in Ladd Hall, Bertilo, Johnny Lonn, Bertilo, Jan Swahn, Bertil Berglund, Monica Sunnerberg

...

izvršni producent Karl Haskel

produkcija Gray Films, Sveriges Radio

festivali, nagrade (izbor) Cannes 1974, Festival du Cinéma Français 1975 (nagrajen), Moskovski filmski festival 1975 (nagrajen), Londonski filmski festival 1975 (nagrajen)

vsebina

Zadnji film velikega francoskega komika Jacquesa Tatija, v katerem se pokloni varieteju in v areno poleg nastopajočih povabi tudi gledalce.

V stavbo, nad katero se boči napis Circus, vstopajo obiskovalci, posedajo se po stoli v dvorani. Zazvoni zvonec, toda odrski delavci še vedno pripravljajo zadnje podrobnosti, popravljajo kulise in barvajo rekvizite. Občinstvo je v pričakovanju, dvorana je zapolnjena do zadnjega kotička. Predstava se začne, na oder pridejo klovni, žongler, mišičast krotilec, a slednji kroti le drobnega črnega pudlja.

Vstopi mož v sivi obleki in klobuku, z rdečim pulijem in nogavicami, ki kukajo izpod prekratkih hlač. Razpotegnjeni mož je Jacques Tati, režiser in scenarist filma, pa tudi glavni nastopajoči, ki se v filmu pojavlja v vlogi voditelja predstave, gospoda Loyala. Nagovori občinstvo – tisto na filmu, pa tudi nas, gledalce pred filmskim platnom, ter nam izreče dobrodošlico v spektaklu, h kateremu smo povabljeni vsi: *»Klovni in umetniki smo mi in vi, vsi skupaj smo se zbrali ob odru **Parade**.«*

Jacques Tati v vlogi gospoda Loyala nas vodi skozi cirkuško dogajanje, ki ga sestavljajo razne humorne točke in nastopi: bobnarji, ki žonglirajo s palčkami, medtem ko udarjajo ritem; požiralec nožev; skupina veseljaških glasbenikov, ki gode v tirolskih oblekah (pumparice in klobuki s peresi), že čez nekaj prizorov pa taisti artisti nastopijo kot ruski glasbeniki in med igranjem na boben plešejo divji kazačok; ter nato spet kot ognjeviti plesalci flamenka, katerih nastop se spet prevesi v humorno akrobatsko točko.

Varietejske nastope povezujejo humorne točke, ki jih izvaja Jacques Tati. V njih se vrača na začetek svoje kariere, ko je nastopal kot pantomimik v različnih varietejskih predstavah in v zabaviščih ter navduševal občinstvo s pantomimskimi nastopi. Tudi v **Paradi** je večina njegovih točk brez besed, zgolj s pantomimo. Sam samcat uprizori pravo nogometno tekmo: je hkrati napovedovalec, nogometaš, vratar, razočarani trener in navdušeno nogometno občinstvo. Takoj nato uprizori boksarski dvoboj, dokler ne nokavtira samega sebe in, seveda, nasmeje občinstvo. Jacques Tati oz. gospod Loyale je tudi jahač/didžej na paradnem konju ... in tik zatem sam konj; pa pevec različnih glasbenih zvrsti (jazz, swing, revialni pop), pa mož postave, ki kaže, kako usmerjajo promet policisti iz različnih držav (angleški, francoski, južnoameriški ...), ribič, ki šiva mrežo, in še in še ...

V dogajanje se ves čas vpletajo tudi scenski delavci: odrska scena (in scena v filmu) ves čas nastaja kar pred našimi očmi: delavci barvajo, pospravljajo, popravljajo rekvizite, slikajo scenske kulise. Vmes pa mimogrede priredijo še koncert na orodje, ki ga uporabljajo, ali pa žonglirajo s čopiči in si čarajo barve, s katerimi potem slikajo. Iluzija brezšivnega in samozadostnega dogajanja, ki jo tako skrbno ohranjata tako gledališče kot film, je tu porušena. Prostor dogajanja je hkrati realen in fiktiven, ustvarjalci na odru in za njim so izenačeni.

Tudi občinstvo je del dogajanja. Čeprav se film dogaja v 1970. letih, ko so se meje v oblačenju razpustile in osvobodile, so oblačila gledalcev in gledalk v dvorani kar preveč nenavadna, da ne bi bila bolj podobna kostumom. Gledalci niso samo gledalci, ampak postajajo nastopajoči. Ženska prosi moškega, ki sedi pred njo, da sname čelado, toda potem ji njegovi bujni lasje še bolj zastrejo pogled kot prej. Tudi papirnate silhete, ki enakovredno sedijo med ljudmi »iz mesa in kosti«, nam dajejo slutiti, da je to, čemur smo priča, vseeno filmska fikcija in ne dokumentiranje resničnega cirkusa. **Parada** je igrani film in za povrh še komedija – toda kaj je lahko bolj resnično kot tisto, kar nas nasmeji.

Film se tudi konča, tako kot se je začel. Brez velikih zaključkov in sklepnih dejanj, zato pa s preprosto in – če želimo v njej to videti – učinkovito metaforo. Ko se konča zadnja glasbena točka Pie Colombo, občinstvo vstane in odide. Otroka (mali deček in deklica, ki smo ju spremljali že skozi predstavo) ostaneta. Pobirata balone, ki so ostali v parterju, nato pa stopita na oder in se začneta igrati z rekviziti, barvati s čopiči, ki so jih pustili scenski delavci, preizkušati točke, ki sta jih videla. Luči se ugašajo, toda cirkus ostaja. Ko je film nastal, je bil Jacques Tati že v zelo poznih letih. Je z zaključnim prizorom **Parade** svoje delo predal v roke mlajši generaciji?

»Kar boste videli, ni film; je spektakel, ki si je zastavil nalogo, da poruši zid med platnom in občinstvom. Dandanašnji veliko uporabljajo termin »participacija«. O njej se veliko govori, a je ni veliko videti. (...) Medtem ko so gledalci običajno naprošeni, da so ves čas tiho, je to eden tistih redkih filmov, v katerih je režiser vesel, da se ljudje pogovarjajo. Dovoljeno vam je, da ploskate, tako kot občinstvo v cirkusu. Dovoljeno vam je, da žvižgate. Dovoljeno vam je tudi, da vstanete in odidete, če vam predstava ni všeč.«

- Jacques Tati

Jacques Tati in njegov humor

Jacques Tati je bil rojen 1. 1908 kot Jacques Tatischeff v mestecu LePecq, nedaleč od Pariza. V mladih letih je bil navdušen športnik, očarala sta ga variete in pantomima, s čimer se je nekaj časa celo preživljal, nato pa ga je povsem prevzel in začaral film. Ustvaril je številne kratke in celovečerne filme ter v mnogih tudi nastopil. Z likom gospoda Hulota se je v filmsko zgodovino zapisal kot eden najbolj nepozabnih komičnih likov.

Film **Parada** je labodji spev Jacquesa Tatija, njegovo zadnje delo, zadnji dokončani film, pogosto prezrt tudi v filmski literaturi, a zato nič manj zanimiv. Z njim se Tati poklanja varieteju, v katerem je kot pantomimik začel kariero v zgodnjih 30-ih letih tudi sam, hkrati pa poklon zvrsti filmske komedije, ki je blizu burleski, eni najbolj žlahtnih in izvirno filmskih zvrsti (glej Vrdlovec, *Burleska in še posebej Buster Keaton*, v zborniku *Filmska komedija*). Prav ta naslon na burlesko, nemo filmsko komedijo, ga postavlja ob bok velikim filmskim komikom, kot sta Buster Keaton in Charles Chaplin.

Tudi Tatijev humor izhaja predvsem iz dejanj, ne toliko iz besed. Govor nadomešča z gibi, s svojim nenavadnim odnosom do predmetov, ki ga obkrožajo, in s pantomimo. Smešno deluje že njegova pojava: visok in suh dolgin, ki s prekratimi hlačami opleta naokoli. V intervjuju, ki je bil posnet kmalu po nastanku **Parade**, Tati pravi, da njegov občutek za smešno izhaja predvsem iz varieteja, kjer je človek sam sebi režiser in scenarist. Zato mu ni treba slediti scenariju, ampak se lahko osredotoči na izražanje tistega, kar je on sam, kar čuti in želi. V **Paradi** tudi ni dramskega razvoja dogodkov, gre bolj za zaporedje smešnic, ki jih povezuje lik gospoda Loyala. Podobno zastavljene so same točke, gagi ... smešni zapleti nimajo običajnega humorne vrha in razpleta, ampak se kar nadaljujejo in nadaljujejo. V eni od točk je Jacques Tati jahač na konju, toda to ni dovolj, postati mora še konj ... in na koncu za sabo pobere še fige, ki so ostale za »konjem« v areni. Zaradi vsega tega Jacques Tati tudi po desetletjih od nastanka svojih filmov ostaja eden najbolj priznanih ustvarjalcev filmske komedije in eden najbolj prepoznavnih komičnih likov v filmski zgodovini.

filmografija

- 1932 **Oscar champion de tennis**, kratki
- 1934 **On demande une brute**, kratki
- 1935 **Gai dimanche**, kratki
- 1936 **Soigne ton gauche**, kratki
- 1938 **Retour à la terre**, kratki
- 1947 **L'école des facteurs**, kratki

- 1949 **Praznik/Jour de fête**, celovečerni
1953 **Počitnice gospoda Hulota/Les vacances de Monsieur Hulot**, celovečerni
1958 **Moj stric/Mon oncle**, celovečerni
1967 **Playtime**, celovečerni
1971 **Prometna zmeda/Trafic**, celovečerni
1974 **Parade/Parada**, celovečerni

zanimivosti

Jacques Tati je bil v mladih letih nadarjen športnik. Poleg športne igre naj bi soigralce navduševal tudi z nastopi, v katerih je s pantomimo posnemal tekmo, ki so jo pravkar odigrali. Na osnovi teh nastopov je nastala predstava *Impressions sportives*, s katero je v 30-ih in 40-ih letih gostoval po vsej Evropi, njen odmev pa v več točkah lahko vidimo tudi v filmu **Parada**.

Jacques Tati se je že zelo mlad navdušil nad komedijantom W. C. Fieldsom, zlasti pa vsestranskim ustvarjalcem (komikom, režiserjem, igralcem) Busterjem Keatonom.

Glavna montažerka filma **Parada** je bila Tatijeva hči, Sophie.

Včasih so bili varietejski nastopi del cirkuških predstav. V enem od šotorov, ki so sestavljali cirkuško zabavišče, so se izmenjevali nastopajoči s komičnimi točkami. Toda kot pravi Jana Drašler v temeljnem delu o cirkusu (*Na robu mesta, v središču sveta*, 2009), je bil cirkus vedno oportunističen in všečen, variete pa ni želel le ugajati, ampak je bil tudi bodisi satiričen bodisi oseben, zato se je kmalu začel osvobajati in je prerastel v samostojno gledališko obliko. Z gledališčem ga družijo odprtost in zanimanje za človeka in svet, s cirkusom pa naklonjenost do oblik, ki so opredeljene kot nizka kultura (v nasprotju z visoko kulturo, ki naj bi bila izključni domet gledališča).

Tatijev prvi celovečerni film **Praznik** je bil posnet že leta 1947, vendar pa dolgi dve leti ni našel distributerja. Šele leta 1949 je Tati film lahko pokazal v kinematografih in takrat doživel nenaden uspeh. V Parizu, Londonu in New Yorku so se navduševali nad mojstrom pantomime in novim, nenavadnim Tatijevim humorjem.

Jacques Tati je umrl leta 1982 zaradi pljučnice. Zapustil je dva nedokončana projekta, scenarija za filma z naslovoma **Confusion** in **L'illusionniste**. Sylvain Chomet, znani francoski režiser animiranih filmov (**Trojčice z Bellevilla**), je dokončal enega od teh scenarijev in po njem posnel animirani film **Iluzionist**, ki je luč ugledal v letu 2010 in bil nominiran tudi za nagrado oskar kot najboljši animirani film v tem letu.

izhodišča za pogovor o filmu

pred ogledom

Učencem še pred ogledom filma predstavimo Jacquesa Tatija. Na spletu lahko poiščemo odlomke iz njegovih drugih najbolj znanih filmov (**Praznik**, **Počitnice gospoda Hulota**, **Moj stric**). S starejšimi učenci in dijaki si lahko ogledamo Tatijev film **Playtime**, ki bo tudi na programu festivala Kino Otok.

Pogovorimo se o razlikah med gledališčem in filmom. Jacques Tati je začel nastopati v varieteu – kot pantomimik, šele kasneje ga je pritegnilo tudi filmsko ustvarjanje. Kaj je variete? Raziščimo to posebno gledališko obliko, ki jo sestavljajo glasbene, plesne in akrobatske točke.

Kaj je pantomima? Igrajmo se pantomimike tudi mi.

po ogledu

Otroci so pozorni gledalci. Pogosto so bolj pozorni na dogajanje kot odrasli in opazijo stvari, ki jih odraslo oko spregleda. Katere točke v filmu so si zapomnili? Zakaj so jim ostale v spominu prav te? Naštejmo skupaj, kaj vse smo opazili, poskusimo se spomniti čim več podrobnosti.

Kateri prizori so se jim zdeli najbolj smešni? Kaj je bilo v njih smešnega?

Kdo vse je nastopal v filmu?

V čem je cirkus, kot ga poznamo danes, drugačen od varietejskih nastopov v tem filmu?

Kaj pa gledališče – je kaj podobno dogajanju v filmu **Parada**? Smo že videli kako podobno predstavo?

Poskusimo tudi sami oblikovati različne točke, bodisi s pantomimo, glasbene, akrobatske, žonglerske. Če imamo na voljo kamero, lahko dogajanje tudi posnamemo. Sijajna vaja v montaži je, da posnete prizore poskušamo združiti tako, da bodo dobili svoj pravi ritem in pomen.

literatura

Jana Drašler, **Na robu mesta, v središču sveta (knjiga o cirkusu)**, Založba *cf, 2009.

Zdenko Vrdlovec, **Filmska komedija**, Ekran, 1989.

Michel Chion, **Jacques Tati**, Cahiers du Cinéma, 1987.